

ressò mont-roigenc

PLATGES DE MONT-ROIG (3): DE LES BARQUERES ALS PRATS

Martí Rom

www.martirom.cat

21-03-2018

Són tretze quilòmetres de platges, de les Barqueres a la Plana dels Penyals; de la riera de Riudecanyes al Riu de Llastres. Hem vist, en els dos capítols anteriors, com hi ha hagut des dels temps antics, contraban, corsaris, submarins, pescadors, almadraves i naufragis. Mont-roig també és tot això. No tan sols la vida terra endins on han succeït els fets més rellevants de la seva història i on hi ha hagut els importants conreus que li han permès viure i prosperar. La franja costanera, temps enrere, fins a inicis del segle XX, eren sovint aiguamolls; terres escassament productives i que havien anat heretant els fadristerns¹ de les famílies mont-roigencs. Els hereus es quedaven les terres de l'interior; eren molt productives i no estaven allunyades del poble. Tan sols destacaven per la seva abundor d'aigua, de mines, Les Pobles (l'antiga Pobla d'en Taudell). Amb l'arribada del turisme, des d'inicis dels anys seixanta, aquelles terres a tocar de la mar es vendrien a forasters i serien l'origen dels càmpings i urbanitzacions que s'escampen per la franja costanera. Es venien a preus considerables; s'havia capgirat la riquesa ancestral.

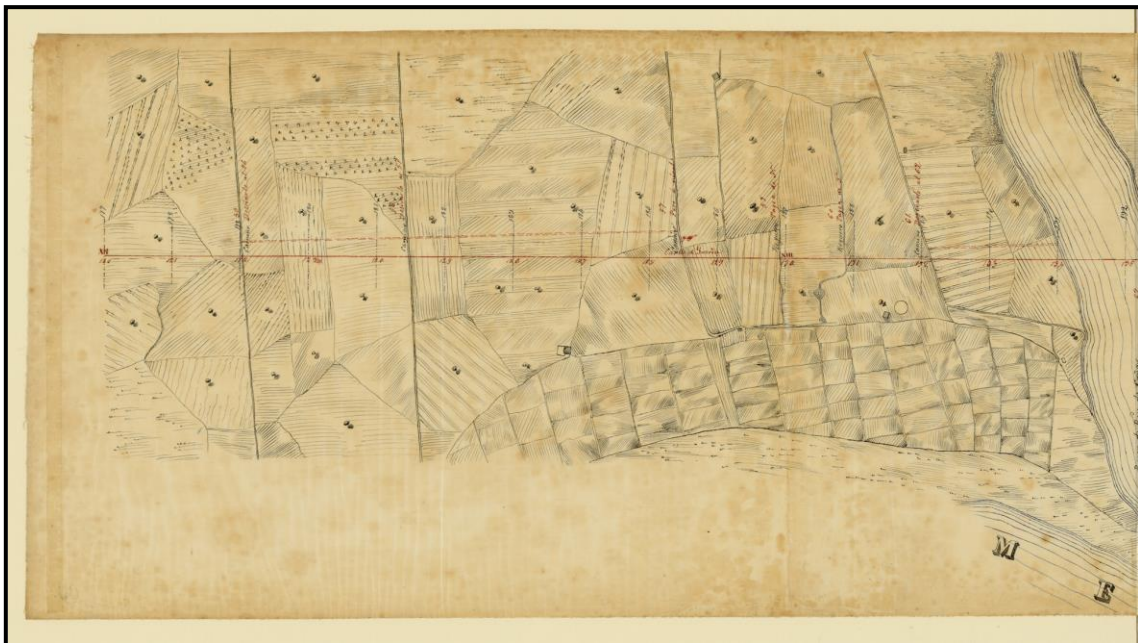
A tocar de la riera de Riudecanyes hi tenim les Barqueres que formen part de la partida de Les Pobles. En aquest indret està documentada una vila romana. En el “Diario de Reus”, del 13 de setembre de 1929, he trobat un text de M. Sedó Pascual (Magí Sedó, pare de Montserrat Sedó), dedicat a Francesc Carreres Candi “investigador infatigable”, on descriu Mont-roig i esmenta el seu origen romà. Enumera els portals, l'església (Vella), l'ermita de la Mare de Déu de la Roca... Acaba: *“Hemos dejado para lo último nuestras más recientes investigaciones, y a las que nos referíamos al dar un origen romano a la población de Montroig... Nuestras estancias estivales de dos años consecutivos en un regadío de este término, al lado del mar, nos han dado ocasión para realizar particularmente excavaciones que se han visto coronadas por el éxito. Hemos hallado, en un extenso radio, abundante cerámica romana de tosca construcción, y entre ella, variadísimas muestras de tipo fino y bellamente ornamentadas. Además de rico muestrario, han salido tres monedas, una de ellas con el busto y la inscripción de Septimio Severo; de las otras dos, muy deterioradas por la acción del tiempo, parece ostentar una efigie de César Augusto. Estos hallazgos confirmarían nuestra opinión, o por lo menos revelarían la existencia de una villa romana en este paraje... (agosto de 1929)”*.

A “**Ressò mont-roigenc**” núm. 16 (1986), a la pàg. 7, hi ha el text “*Un fragment d'inscripció romana trobat al terme de Mont-roig del Camp*” de Jaume Massó i Esther Ramon, que amplia aquesta informació anterior: “*A principis dels anys quaranta del nostre segle, Magí Sedó, mestre i professor de l'Ajuntament de Barcelona, poeta i*

¹ Els fadristerns o cabalers eren els fills que no eren hereus i que sols rebien una part petita de l'herència de la casa.

col·laborador de diferents mitjans de comunicació... resident aleshores a Mont-roig, va descobrir en una finca de la seva propietat, una sèrie de restes arqueològiques corresponents a un jaciment d'època romana. Mogut per les seves afeccions històriques i culturals, va procedir a la recollida de nombrosos fragments de terrissa i ceràmica decorada antigues... Així com algunes monedes de bronze d'època ibèrica i romana i altres peces diverses (com, per exemple, una mena de collaret)... Segons ens han informat gentilment l'esposa i la filla de Magí Sedó, aquest descobrí, en una part de la seva finca de la Pobla, concretament en un tros de terra conreat i plantat de tarongers, restes arquitectòniques corresponents a habitacions pavimentades amb mosaics, així com altres elements que indicaven l'existència de la part residencial d'una luxosa vila romana.... La cronologia dels materials podria situar-se, provisionalment (a falta d'un estudi acurat dels mateixos), entre el canvi d'Era i el segle IV...". Després s'explica que el doctor Salvador Vilaseca i el famós arqueòleg alemany Adolf Schulten, van visitar aquella finca i que Magí Sedó feu donació d'un vaset de plom al Museu de Reus, on es conserva actualment².

Uns centenars de metres més amunt, al pont del ferrocarril de la riera de Riudecanyes, va succeir aquell greu accident de tren el 25 de novembre de 1907³. Va cedir l'estructura del pont. Hi van haver molts morts. Van córrer molts veïns a ajudar.

Des d'aquesta riera de Riudecanyes fins a l'Hospitalet disposem dels plànols que van permetre la construcció del ferrocarril⁴. Excepte el tros que va d'uns centenars de metres abans del barranc de la Pixerota al de Rifà, podem saber exactament com era la costa

² Durant la construcció del velòdrom (1983) es va descobrir un gran nombre de fragments ceràmics d'origen romà. Veure l'opuscle "Excavacions al velòdrom. Un centre terrisser d'època romana" de Lluïsa Pallejà Vilaseca.

³ Aquest succés està àmpliament explicat en el llibre "Un tren, un pont. Centenari d'una catàstrofe. L'accident a la riera de Riudecanyes, 1907" (Centre d'Estudis Mont-roigencs, 2007) de Vicenç Toda Gassó. També al meu text "Mont-roig: geografies, camins i viatgers (5)", publicat al web de "**Ressò mont-roigenc**" el 27 d'abril de 2016.

⁴ Estan al "Fons històrics – Cartoteca" / "Mapes i fotos antics en línia" del web de l'Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya: "Projecte de tren entre l'Hospitalet de l'Infant i Tarragona" (1865). Hi tenim els plànols dels nou trams en què estava dividit.

cap al 1865, que es van fer les vies del ferrocarril. Immediatament a continuació de la riera de Riudecanyes trobem, a tocar de la mar, una munió de petites parcel·les quadrades molt diferents dels altres camps que estan una mica més terra endins. Aquestes parcel·les després continuaran des de Rifà fins gairebé arribar al barranc de la Porquerola. En aquest tros, podem veure com hi ha un cert desnivell fins a la mar; deu ser la timba que allí separava els camps de dalt (del pla de les Eixermaes) amb el que serien els aiguamolls, on s'hi conreava arròs.

El conreu de l'arròs està documentat per primer cop el 1709. Sabem que el 1853 es van comercialitzar uns 30.000 quilos a la llotja de Reus. Aquest conreu era d'una gran importància econòmica per al poble i alhora un perill. Sovint hi havia febres que podien durar setmanes i a vegades mesos. Qualsevol persona relacionada amb el conreu de l'arròs acabava atacada pels mosquits transmissors de les febres. A la segona meitat del segle XIX hi va haver una gran mortaldat a Mont-roig. L'increment de població es va aturar; el 1853 hi havia 2.680 habitants i el 1900 havia davallat una mica fins als 2.669. El 1909 el metge de la vila (i mont-roigenc) Modest Tost va aconseguir l'eradicació d'aquell conreu⁵.

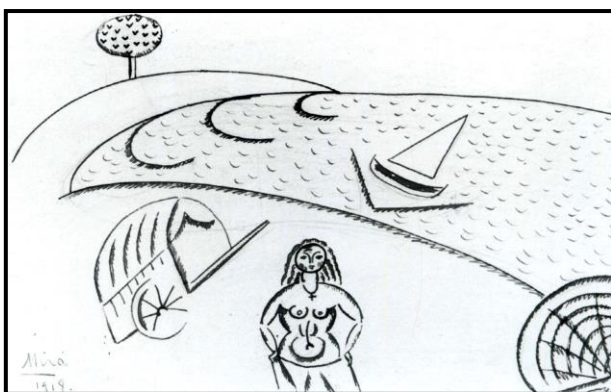
Abocant-hi carros de terra s'arribà a cobrir tots els aiguamolls. Encara recordo, cap als anys seixanta del segle passat, com era possible resseguir part del que havia estat camí de sanitat, el que utilitzaven els metges i inspectors per recórrer aquells camps. Aquest, feia de separació dels aiguamolls i la resta de terrenys; era paral·lel a la costa⁶. Ferran Jové Hortonedà en el llibre "Estudi Onomàstic de la vila i terme de Mont-roig del Camp" (Ajuntament de Mont-roig, 1999), a la pàg. 449, diu sobre aquest camí de sanitat: "*Actualment el comencem a trobar a la vora de septentrió del barranc de Rifà (on asseguren que passava per darrere de la caseta de Baltasar), encara que possiblement venia de més enllà, de Miramar... no el retrobem fins a les immediacions del mas de Carabasset... passava per davant d'aquest mas... va desaparèixer en un bon tram engolit per l'asfalt d'un carrer obert en un projecte d'urbanització...*".

Quan Joan Miró arriba a Mont-roig, al mas de Ferratges (del marquès de Mont-roig), a Les Pobles, el 1911, no existeixen aquells aiguamolls. Aleshores, aquelles platges deuriem ser un entorn solitari, pràcticament deshabitat. L'estiu del 1979 vaig enregistrar una sèrie d'imatges de Mont-roig per al documental "D'un roig encès: Miró i Mont-roig". M'interessava plasmar quan el pintor baixava corrent des del seu mas fins a la platja. Era important, doncs no era gens freqüent córrer en aquella època. Vaig suposar que baixava pel camí de la Caseta del Relotge i, càmera a mà, simulant que corria, vaig filmar des de la via del tren cap avall. Ho vaig posar, en blanc i negre, a l'inici del documental amb la banda sonora dels meus esbufecs simulant córrer. El dissabte 24 de novembre de 1979 es va estrenar al Cine Martí de Mont-roig; el conegut com "*Cal Panadero*", del meu oncle Joaquim Martí Tost ("Quimet Panadero"). El 21 de juny de 1980 vaig fer una projecció perquè el podés veure Miró, a casa d'un famós arquitecte de Barcelona. Quan les primeres imatges van il·luminar la paret blanca, Miró, que estava al meu costat, se'm va apropar i em va dir una cosa com: "*És quan jo baixava corrent del mas cap a la mar!*". Havia reconegut immediatament aquells garrofers, aquell camí de la Caseta del Relotge. Vaig restar tranquil la resta de la projecció.

⁵ Per obtenir més informació es pot consultar el llibre "Guspires (de la història de Mont-roig)" de Francesc Rom Serra i Martí Rom, capítol 11 ("Recordances sobre el doctor Modest Tost").

⁶ Veure ell text "El conreu de l'arròs a Mont-roig. Els aiguamolls dels Prats" de Martí Rom, publicat al web de "**Ressò mont-roigenc**" el 19 de novembre de 2016.

Al costat d'aquest mateix camí de la Caseta del Rellotge, entre la carretera N-340 i la via del tren, baixant a mà esquerra, hi ha la Poble l'Oriola. Allí, a la taula sota l'eucaliptus i a casa seva a Madrid, Maria Moliner Ruiz (1900-1981), casada amb el mont-rogenic Ferran Ramon Ferrando (1891-1974), escriuria durant els estius el seu molt important "*Diccionario de uso del español*" (1966)⁷. M'explicava el seu fill, Fernando Ramon Moliner que aquest xalet, que anteriorment havia estat del dit Jaumet de Sants⁸, fou durant la part final de la Guerra Civil allotjament del general Enrique Líster.

Arribem al barranc de la Pixerota. La platja de Miró. La del seu famós quadre "*Platja de Mont-roig*" (1916). Posteriorment, el 1918, faria un dibuix amb els mateixos elements: la mar, una barca de vela, el Pi del Baltasar... ara hi afegiria un carro i una dona que ens mira. El Pi del Baltasar va desaparèixer cap a inicis dels anys seixanta. Tenia un tronc tan gros que calien quatre persones amb els braços

estesos, per a poder envoltar-lo⁹.

Allà, enmig de la platja de la Pixerota, hi havia la *Casilla dels carrabiners*¹⁰. Aquells

tretze quilòmetres de platges de Mont-roig eren un territori que calia vigilar. Com hem vist en un text anterior hi havia molt de contraban. El barranc de la Pixerota arreplega tan sols les aigües de les finques per damunt del Mas Miró. A la punta que desemboca al mar el barranc de la Pixerota, durant la Guerra Civil (1936-1939) s'hi van construir dos *nius de metralladores* (connectats entre ells), per tal de defensar la costa d'un possible desembarcament de les tropes

⁷ Veure textos a "**Ressò mont-rogenic**": "De la costa de l'Oriola a Maria Moliner", núm. 96 (pàg. 16) i 97 (pàg. 16). "Fernando Ramon Moliner: Premio Nacional de Vivienda", núm. 114 (pàg. 28). I "Un llibre dedicat a Fernando Ramon Moliner", núm. 122 (pàg. 14).

⁸ Jo vaig arribar a conèixer aquest Jaumet de Sants. Vivia a dalt de tot del carrer Verdi de Barcelona, a tocar de la Travessera de Dalt. Als anys seixanta, explicava que tenia correspondència amb Don Juan de Borbón. Era un aferrissat monàrquic.

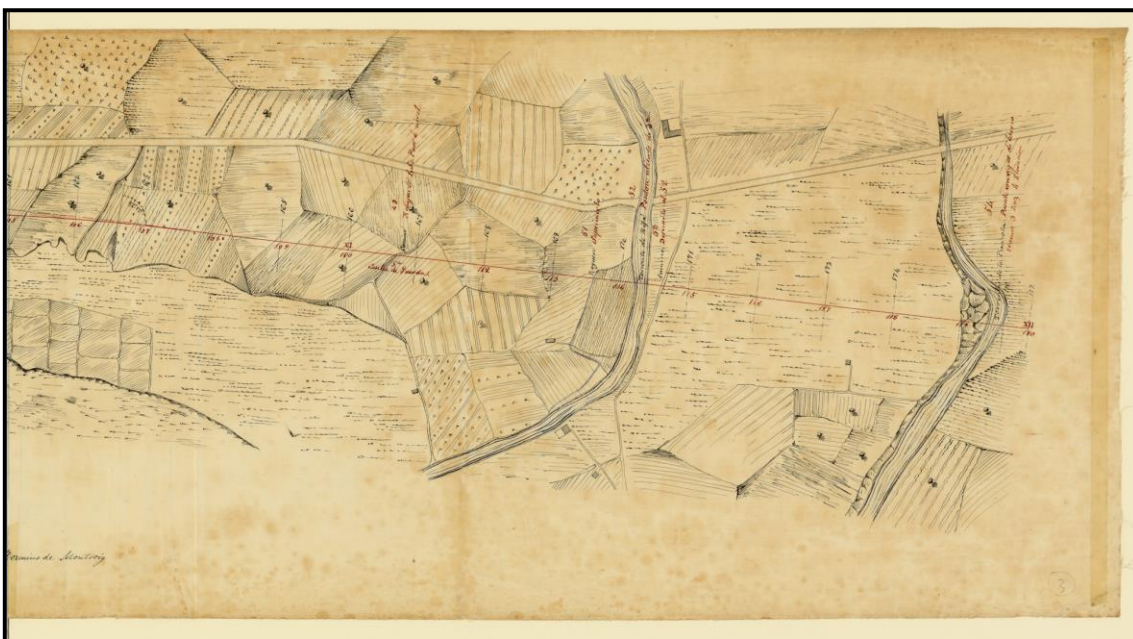
⁹ El poden veure sobresortint de la resta de vegetació i sobre el fons de les muntanyes a l'extrem dret superior de la fotografia de la pàg. 71 del llibre "*Atmosfera Miró*", Foscop de Joaquim Gomis i Joan Prats.

¹⁰ També anomenada *Casa de carrabiners*. La podem veure des de lluny a aquella mateixa pàg. 71 del llibre "*Atmosfera Miró*", Foscop de Joaquim Gomis i Joan Prats. O bé en primer pla a les dues pàgines següents (72 i 73). A pàg. 72 tenim la molt coneguda fotografia de Miró davant d'aquell edifici. **Són** fotografies fetes a finals dels anys quaranta. També en el llibre "*Joaquim Gomis / Joan Miró (Fotografías 1941-1981)*", pàg. 88 i 89.

franquistes. En els anys seixanta, els xiquets dels Prats i Les Pobles hi anàvem a jugar per dins. Era tota una aventura, doncs calia entrar-hi per un llarg passadís, a les fosques, i trobar a mig camí la bifurcació entre els dos *nius*. Amb el pas del temps cada cop estan més malmesos.

Des del poble, a uns sis quilòmetres, quan encara no hi havia cotxes, era tota una excursió anar a la platja. He trobat un fragment d'unes memòries inèdites escrites pel meu pare, Josep Martí Tost (de cal Panadero), que rememoren una excursió, deuria ser cap a inicis dels anys trenta, d'un grup de xicots del poble a la platja de la Pixerota: *“Amb els amics, amb bicicleta, van anar a la caseta de Les Pobles. Vam prendre el sopar, vam dormir poc i quan es va fer de dia, vam anar a pescar. Tot el que pescariem seria pel dinar. Vam anar a la platja de la Pixerota perquè es més plana. La mar era transparent i veiem passar els peixos pel nostre costat. Vam tirar la xarxa una i altre vegada, ho vam provar de totes les maneres i res de res. Aleshores vam pensar que ens calia una corda i com que en aquesta platja hi havia la Casilla de Carrabiners, vam anar a agafar la del pou. Tampoc van pescar res, van anar passat hores i hores i n'hi va una sardina. Amb tot això no vam esmorzar. S'acostava el migdia i el peix s'en reia de nosaltres. Vam prendre una decisió: anar al barranc de la Pixerota a buscar xapalides, que n'hi havia moltes enganxades a les pedres. Això va ser el nostre dinar. A mitja tarda vam tornar al poble a omplir l'estomac...”*

Dèiem que, en aquells plànols del traçat previst del ferrocarril (1865) veiem que, més enllà de Rifà i fins gairebé la Porquerola, continuaven aquelles petites parcel·les quadrades que eren per al conreu de l'arròs. En el plànol on es veuen, alhora, els barrancs de la Pixerota i Rifà, hi ha indicat, al costat d'aquest últim, el que s'anomenava i ja esmentat camí de Les Pobles. Aquest, baixava directament del poble fins arribar a la mar. Quan sobrepassava el mas de Ferratges (ara mas Miró), girava una mica cap a ponent per trobar Rifà i, passant pel costat de l'Hostal del Gassó, anava a sortir a la mar just a la *Casilla de Carrabiners*.

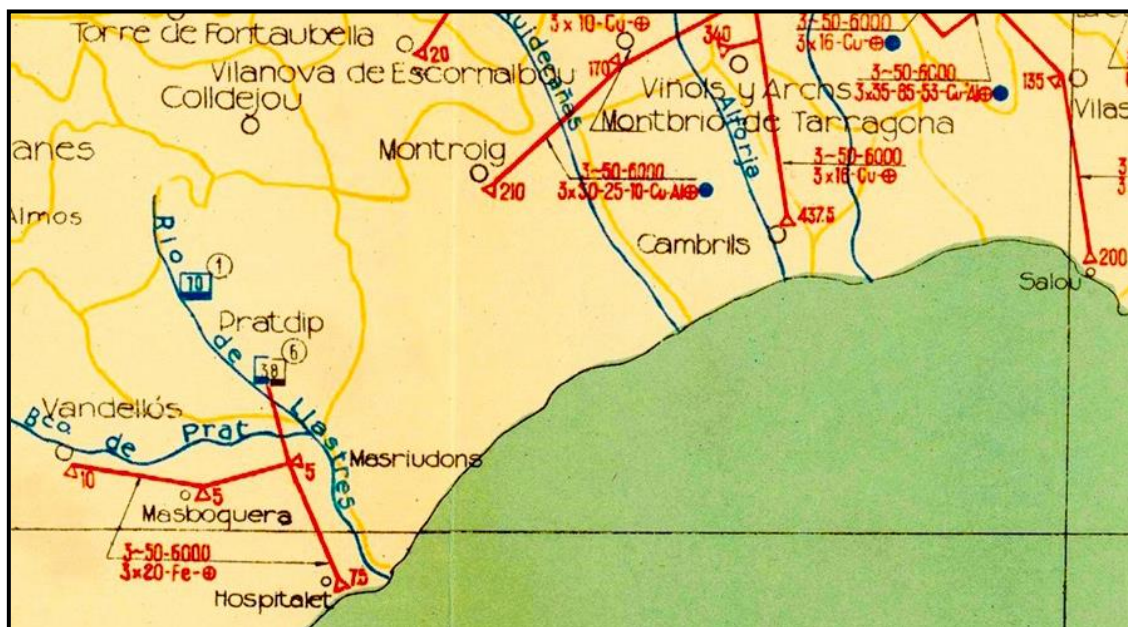

En el següent plànol, que va des de més enllà de Rifà fins gairebé la Porquerola, hi trobem tres petits estanys a la vora de la mar. El primer, estaria pel recte de l'actual

estació de tren, on hi ha la gran finca, *Villa Greta*, de qui fou magnat de la indústria alemanya, Gustav Schickedanz. El segon estaria on ara hi ha el càmping Els Prats; es veu que està pel recte del camí de les Planes. I el darrer, més enllà, a prop del càmping La Torre del Sol.

La línia del “ferro-carril” de València a Tarragona es va inaugurar el 12 de març de 1865. Al nostre entorn, les estacions eren les de l’Hospitalet i Cambrils. L’anomenat “apeadero”, el baixador de Mont-roig, no s’inauguraria fins al 29 de novembre de 1929. Joan Miró ho avisava en una carta a Sebastià Gasch (31 d’agost de 1930): “Ara han posat estació a Mont-roig mateix, recentment... Vet aquí doncs el nou horari...”. Fins aleshores els seus amics de Barcelona havien de baixar a Cambrils i allà els anava a buscar el masover del mas en tartana.

Aleshores, calia una carretera que baixés del poble cap a la mar. Es va acabar el 1933. Els nous temps arribaven a la franja costanera. Al poble, feia anys que hi havia arribat l’electricitat (1912) i el telèfon (1920), però a Les Pobles, als Prats, i més enllà cap a l’Hospitalet, encara van trigar molt a disposar de l’electricitat. Això era extensible a gran part de la costa tarragonina. En el plànol del *Ministerio de Industria y Comercio* que detalla la xarxa elèctrica de la província de Tarragona del juliol de 1944¹¹, veiem com des de la ciutat de Tarragona fins al delta de l’Ebre no hi havia cap línia elèctrica; tenien llum els nuclis de població de: Salou, Cambrils, l’Hospitalet, l’Ametlla de Mar, El Perelló i l’Ampolla. Aquestes tres últimes estaven connectades des de Tortosa. L’Hospitalet estava unida a Masriudoms, Masboquera, Vandellós i Pratdip, i aïllada de la resta de la província. Podem veure com des del nucli de població de Cambrils fins l’Hospitalet no hi havia llum elèctrica. Era l’època de les làmpades de carbur.

Nosaltres, al xalet dels Prats, fins a finals dels cinquanta, teníem làmpades de carbur. Aquells estius de tres mesos a tocar de la mar eren una mena de llibertat per a aquell xiquet (per exemple, de vuit anys el 1958) que venia de nou mesos transitant per la gran ciutat, Barcelona. Feia vida a casa i a l’escola. Allà, als Prats, ajudava l’oncle Josep

¹¹ Del “Fons històrics – Cartoteca” / “Mapes i fotos antics en línia” de l’Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya.

Ferratjes Tost (germà de la meua àvia) a les feines de l'hort. Ens banyàvem a la bassa i a la mar. Jugàvem molt. Al costat del xalet hi havia aquella munió dels Beatets; si no eren prou, encara venien els seus parents de Terrassa. Més enllà, cap a ponent, hi havia els Xarel, lo tio Pere, la tia Carme i la seva família; eren de l'Ametlla de Mar, bé ells deien que de "la Cala" (de l'Ametlla). Com molts altres, van venir a Mont-roig fugint de les conseqüències de la gelada de febrer de 1956. Cap a llevant primer trobaves cal Moran i, a tocar, ca l'Emilio Oli. També a prop d'aquests masos, però un xic cap a l'*Apeadero*, els Juanillo. Anys després, totes aquestes cases es van enderrocar per deixar pas a la immensa finca "dels alemanys", la "Villa Greta" de Gustav Schickedanz. Cap al 1962, arribarien aquella tropa immensa dels Sanromà: eren molts germans i cosins.

Juan Martínez García, dit *Juanillo*, havia nascut el 1922 a Aguilas (Múrcia). M'explicava el meu oncle Diego Giménez García, casat amb Pilar Capafonts Ferratjes (de ca la Rosa Bessona), que ell i el *Juanillo* foren els primers immigrants de les terres del sud d'Espanya a Mont-roig. Si mal no recordo, deuria ser a finals dels anys quaranta. El "*senyor Juanillo*"¹² era una persona especial, un pagès il·lustrat, molt educat que, de tant en tant, agafava el tren i se n'anava al Liceu de Barcelona, que comprava quadres que, al morir, els va llegar a l'Ajuntament¹³. El dos d'abril de 1984 va morir atropellat pel tren quan anava a creuar la via amb el seu ramat d'ovelles. Fou a la dita "*casilla del Redín*", en aquella corba que fa la via del tren un xic més enllà del càmping Els Prats. Aquestes "casilles" eren passos a nivell que permetien creuar la via del tren. En aquella època eren sense vigilància.

En aquesta mateixa "casilla del Redín", uns cinquanta anys enrere, havien mort, també atropellats pel tren, un matrimoni mont-roigenc i la seva filla quan anaven a creuar-lo amb el carro. Aquests pares eren Francisco Tost Boronat (dit "Quico Tost") i Carme Llaberia Vendrell. Van quedar vius tres fills, que no anaven en el carro; un d'ells era Antoni Tost Llaberia (Mont-roig, 17-1-1915 – Balsareny, 27-7-1936), dit "Francesc Magí", assassinat als inicis de la Guerra Civil i declarat beat¹⁴. De xiquet, jo ho havia sentit explicar a la meua àvia materna, Dolors Ferratjes Tost, que era neboda d'aquell "Quico Tost" i cosina germana del que seria beat. Deuria ser conseqüència d'aquest fet que algun dels meus avantpassats deia del ferrocarril que "passava el mal art per la terra"¹⁵.

Ferran Jové en el seu llibre "Estudi onomàstic de la vila i terme de Mont-roig del Camp", a la pàg. 423, comenta que "*el Redín era de l'Hospitalet i diuen es va suïcidar tirant-se al tren*". Penso que per aquest motiu deuria agafar aquell nom la maleïda "*casilla*".

En una altra "*casilla*", la que hi havia després de l'*Apeadero* del tren anant cap a Rifà¹⁶, fou on, el 31 de desembre de 1965, el tren es va endur el cotxe de Maria Dolors Miró, la filla del pintor Joan Miró. Feia tan sols nou dies que s'havia casat amb el mont-roigenc

¹² El seu fill Paco és el propietari del Restaurant La Palmera, al davant del càmping La Torre del Sol.

¹³ Vegeu el meu text "El senyor Juanillo. Crònica apassionada" publicat a "**Ressò mont-roigenc**" núm. 18, pàg. 10.

¹⁴ "**Ressò mont-roigenc**" núm. 103 (pàg. 20), núm. 104 (pàg. 20) i núm. 116 (pàg. 17). El primer i el tercer són del Vicenç Toda Gassó, "*Madró*".

¹⁵ Vegeu el meu text "Mont-roig: Geografies, camins i viatgers (7). Més ferrocarril" publicat al web de "**Ressò mont-roigenc**" el 13 de juny de 2016.

¹⁶ Segons Ferran Jové en el seu llibre "Estudi onomàstic de la vila i terme de Mont-roig del Camp", a la pàg. 176, era coneguda com la del *Caio*.

Teodoro Punyet Roigé. Anava a acompanyar la seva sogra Maria Roigé (dita “Maria Cutí”) a casa seva. Aquesta, sols va rebre una munió de cops; la Maria Dolors Miró va estar a punt de perdre la cama.

Ara fa un parell de mesos, el 2 de gener de 2018, un tren Euromed va atropellar el ramat d’ovelles de J. M. Margalef. En va matar unes noranta. Fou a l’alçada de la urbanització *El Paradís*¹⁷, relativament a prop de la riera de Riudecanyes¹⁸. Sí, el mal art per la terra.

Tornem als meus estius al xalet dels Prats. Aquest el va construir el meu avi, Francesc Rom Serra (dit “Cisquet”), l’any 1933. L’avi era paleta i tenia una petita empresa a Barcelona. Un temps abans havia comprat aquella petita parcel·la que anava de la mar fins la timba que la separava de les Eixermades, que estaven més enlairades. Dèiem

abans, que els Prats havien sigut camps d’arròs. A continuació va construir també el xalet del Madriles¹⁹. Aquest està un xic més cap a ponent. A la part superior de la façana del xalet de casa, fins que no es va reformar, a inicis dels anys seixanta, hi posava “Casal Miramar”. No fa massa una persona d’edat, de molta edat, de Mont-roig, em va dir que la primera vegada que havia vist una bandera estelada fou en aquell xalet. Naturalment

era abans de la Guerra Civil. En aquest període, va estar ocupada la casa per unes milícies republicanes. També ho fou la del Madriles. Aquí hi havia algun soldat estranger. Explicaven els parents que n’hi havia un que s’agenollava al terra i feia com si adorés el sol, s’ajupia. No podem saber mai si ho feia al sol o cap allà, cap a la Meca.

De la guerra també havia sentit explicar com el general Lister es va allotjar a ca l’Emilio Oli, produint-se dues situacions curioses. Una d’elles, és que un pagès del voltant un dia li va anar a oferir algun fruit o verdura dient-li que “*eran de franco*”, que els hi regalava. El Lister va estar a punt de matar-lo allà mateix; sort que algun altre oficial li va explicar el malentès. Una altra era que una nit va tirar una bomba de mà a la bassa perquè les granotes no el deixaven dormir. Va rebotar la bassa²⁰.

Un mesos després, les tropes dels nacionals avançaven per la costa cap a Tarragona. La “*105 División del Cuerpo de Ejército Marroquí*”, seguint la carretera nacional N-340, després de l’ocupació de Tortosa, passant pel Perelló i l’Hospitalet de l’Infant, en dues jornades van arribar, el 14 de gener de 1939, a Cambrils. Al poble, hi entrarien el dia 15 les tropes de la “*Primera Agrupación de Infantería de la División 13*”. Venien de Móra

¹⁷ Aquesta urbanització formava part de la gran finca del mas del Taverner. La part de sota la via del tren es va urbanitzar cap a finals dels anys seixanta.

¹⁸ Llegiu el text “Un tren atropella un ramat d’ovelles al terme de Mont-roig” publicat al web de “**Ressò mont-roigenc**” el 8 de gener de 2018.

¹⁹ Del Ramon Madriles Junyent, casat amb Carme Pujals Tost (cosina germana de la meva àvia materna, Dolors Ferratjes Tost).

²⁰ Aquestes anècdotes també les explica Ferran Jové en el llibre “Estudi Onomàstic de la vila i terme de Mont-roig del Camp” (Ajuntament de Mont-roig, 1999), a la pàg. 363.

i Falset, passant per Pratedip; després van anar cap a Montbrió i Reus; “*iba en vanguardia la 4a Bandera de la legión...*”²¹.

De xiquet, en aquells llargs estius, quan jugàvem i ens banyàvem no sabíem d'aquells temps de guerra. Aquelles anècdotes que havíem escoltat dels masos del voltant ens semblaven de temps molt llunyans. Eren, tan sols, d'uns vint-i-cinc anys abans. Amb el pas del temps, alguns les vam començar a trobar prou properes. El final del franquisme, aquells primers anys setanta, ens duia intel·lectualment als seus inicis.

“Vinyes verdes vora el mar...”. Recordo com, en alguns camps dels Prats, a cal Beatet, per exemple, havien fet en paral·lel a la mar, dues petites dunes d'arena per impedir que a les llevantades l'aigua de la mar entrés als camps conreats. Crec que en deien “fer trinxera”. A continuació d'aquesta, en algun cas, hi havia una o dues fileres de ceps; cosa que em sorprenia molt. Sí, eren “vinyes verdes vora el mar, / verdes a punta de dia, / verd suau cap al tard...”, com deia Josep Maria de Sagarra.

A la vora de la platja hi havia atzavares, aquelles plantes feréstegues plenes de punxes. A l'inici de l'estiu vèiem com florien els seus pals de ballarí, aquella tija que s'enlaïra dos o tres metres amunt. De les seves petites branques horitzontals neixen, en el seu extrem, grups de flors d'un captivador color groc verdós. L'atzavara quan mor ofereix un esclat de constel·lacions grogues, brillants i captivadores. Ha viscut uns vint-i-cinc anys per aconseguir aquell moment, que durarà tan sols uns mesos. De les seves flors cauen al terra les llavors que permetran l'inici d'un nou cicle vital²². Quan un estiu es esplendorós de pals de ballarí els pagesos diuen que és un bon presagi. Aleshores, sovint, concentra al seu voltant un eixam de mosquits i a la tardor hi haurà una bona collita d'olives²³. Aquella tija llenyosa que sorgeix del bell mig de l'atzavara està atapeïda de fibres entortolligades, la qual cosa fa que fos molt preuada com a bigues pels sostres dels petits masos que s'escampaven pel terme. També les punxes que culminen les fulles de les atzavares servien d'agulles per cosir sacs o borasses o, quan menjaven caragols, per treure'ls de la seva closca.

Els xiquets de l'entorn de l'*Apedero* recorriem la platja, amunt i avall, cap a Rifà i els nius de metralladores o cap a la Porquerola (sovint no hi arribàvem, quedava un xic lluny). Sempre trobàvem alguna cosa curiosa que havia tret la mar. Els grans de casa ens explicaven que feia anys, potser cap als quaranta, hi havia hagut un important naufragi i que la mar llençava a la platja les coses més diverses: roba, llençols... Al cap d'uns dies la guàrdia civil de Cambrils va passar pels masos i xalets a demanar que els hi donessin. Una de les coses que trobàvem (i aleshores trobàvem misterioses) era el que anys després vam descobrir que eren aquell petit tros rodó de llauna a la manera d'un anell que es trenca (o pot trencar-se) a l'obrir una llauna de refresc. Jo, aleshores, encara no recollia arrels de canyars; la influència *mironiana* va venir anys més tard.

²¹ “La batalla del Ebro (Asedio de Tortosa... ocupaciones de Falset, Montblanc, Valls, Reus y Tarragona (1938-39)” de Luis M. Mezquida y Gené (Diputació de Tarragona, 1970), pàg. 178 i 175.

²² En alguns quadres de Miró dels anys vint hi punta aquests pals de ballarí; el primer és a “Terra llaurada” (1923-1924). Aquest quadre també representa en l'obra de Miró el final d'un cicle i l'inici d'un altre posterior; com a la pròpia atzavara i ell seu pal de ballarí. Aquesta ha estat la tesi central del meu llibre “Joan Miró i Mont-roig: Pal de ballarí (1911-1929)” (Arola Editors, 2012).

²³ Curiosament Miró en el quadre “Diàleg d'insectes” (1924-1925) hi posa uns insectes volant o mirant un pal de ballarí, que s'alça majestuós a la part esquerra del quadre.

Un dia de l'estiu del 1964, gairebé davant mateix del xalet, vaig trobar un tub de plàstic d'un pam de llarg; tenia un tap que permetia treure un paper que hi havia a l'interior. Era de la Creu Roja holandesa i hi havia un text en holandès, anglès, francès i espanyol. Començava: *“En el mes de marzo de 1964, este tubito fue arrojado al mar, junto con muchos otros, desde un buque petrolero de la compañía Shell...”*. Deia que ho havia enviat una nena holandesa i que si volia podia envia-li una postal dient on l'havia trobat i, també, una altra a la Creu Roja holandesa. Era una d'aquelles meravelloses casualitats que et passa algun cop a la vida. Un vaixell llença al mar una munió de tubs en ple Atlàntic i un d'ells, per algun camí celeste, fa cap a la platja davant de casa.

No sempre la mar et duia coses curioses, també sovint omplia la platja de quitrà. Aleshores molts vaixells netejaven els seus dipòsits mar endins. Si no tenies cura quedaves empastifat. Al tornar a casa calia netejar-se amb petroli; encara recordo la seva fortor.

La mar de l'estiu era normalment plàcida, gairebé no hi havia onades. Els pares ens deixaven normalment anar sols a la platja. Cap a les dues del migdia entrava la garbinada, un ventet fresc de mar endins que venia de l'Hospitalet (del sud-oest); aleshores s'aixecaven una mica les onades. Algun dia feia serè, el fort vent també dit mestral; aquest era un vent sec i fred del nord-oest. Sabíem que aquell dia no podíem jugar amb pilotes, doncs tot d'una se les enduia el vent ràpidament mar enllà. Aquell dia la mar era una immensa planura, l'aigua estava freda, molt freda, i era d'un blau meravellosament intens. Cap a finals d'agost i setembre teníem algun dia de mala mar, d'altres onades. Era quan més en fruïem; saltàvem amunt o ens submergíem per deixar-les passar per damunt... Sí, algun cop ens rebolcava cap enfora.

Al setembre, vèiem com creixien aquells plomells blancs que culminen les canyes de la vora de la platja. Feien goig. Els pagesos saben que, quan són alts, el proper hivern serà fred.